

Volám sa Katarina Ch., rod. S., som manželkou Michala Ch., vrátnika bývalej čs. tabakovej odberne v Rimavskej Sobotě. Vystáhovali ma i s mojimi dvoma deťmi, 6-roč. Jánom a Jolanou, ktoré mám z prvého manželstva s maďarským štátnym príslušníkom Júliusom B., s ktorým som zákonite rozlúčená.

Dňa 8. 12. 1938 o 16. hod. prišiel ku mne do bytu istý muž a povedal mi, aby som sa ihneď dostavila do župného domu. Keď som tam prišla, bol tam istý vojenský veliteľ a 2 civili. Vojenský veliteľ mi povedal: „Ch-né, magának a férje csehszlováknak az alkalmazotja volt és innen elkel menni 24 óra belül az ura után.“ (*Pani Ch., Váš manžel bol zamestnaný u Čechoslováka, preto musíte v priebehu 24 hodín stade odísť za mužom.*) Podotýkam, že môj manžel ako zamestnanec čs. tabakovej réžie za evakuácie odišiel do Zvolena. Ja som sa mala odsťahovať za ním až keď sa pomery utišia. Prosila som vojenského veliteľa o predĺženie doby na vystáhovanie až do času zákonitého prepísania mojich detí na meno môjho druhého (terajšieho) manžela. Napriek tomu mi však predĺžili vystáhovanie len z 24 hod. na 48 hod.

Policajt ma vystáhoval až na hranicu a žiaden výmer o vystáhovaní mi nedoručil. Za vyvezenie na hranicu nákladným autom z Rimavskej Soboty do Sobôtky musela som zaplatiť 30 pengő. Po osobnej stránke na chovanie maďarských úradov a ich orgánov nemám žiadne sťažnosti. Inak však jednali so mnou veľmi energicky.

Všetok môj hnuťelný majetok som si so sebou odviezla do ČSR a neutrpeľa som žiadnu hmotnú škodu. Nehnuťelný majetok nemám.

Zápisnica bola skončená, prečítaná, schválená a podpísaná.

Svedok:
Ján Seleš., v. r.

vypočúvaná:
Katarína Ch., v. r.

Zapisovateľ:
strážmajster Križanovič, v. r.

SNA, KÚ, kr. 256, f. 71527/38 prez., bez č.

160

14. december 1938, Prešov

Správa okresného úradu Prezídia krajinského úradu v Bratislave o kolonistoch Čeněkovi S., Jozefovi D., ďalej o K. a Z., Antonovi F., Ladislavovi a jeho bratovi H. a o Michalovi B., ktorí vypovedali, že prv než ich vyhostili z Maďarska, týrali ich a ľudsky ponižovali.

Kolonista Čeněk S., príslušník bývalého 11. streleckého pluku ruskej légie udáva, že od r. 1933 so svojou rodinou bol kolonistom v obci Veľký Tarkáň (*Velké Trakany*), okres Kráľovský Chlmec, na bývalom veľkostatku grófa Schécsényiho. Hospodáril na 25 hektároch poľa. Kolónia mala celkovo 15 rodín; z toho 10 českých a 5 slovenských. V zmysle telefonogramu kolonisti odpredali časť svojho inventára a nechali si len toľko, koľko je potrebné pre ďalšie vedenie hospodárstva.

Dňa 6. 11. 1938 č-s. vojsko opustilo toto územie a došlo maďarské vojsko. Za 5 dní kolonisti dobre vychádzali s maďarským vojskom. Vojsko robilo len domové prehliadky a hľadalo zbrane. Dňa 12. 11. prišlo do kolónie 7 maďarských četníkov, ktorí Čeněka S. privoľali domov z poľa. Hneď potom priviedli aj syna S. Obidvoch ich spýtali. Priviedli aj ženu S.,

avšak tú nespútali. V dome previedli domovú prehliadku a odviekli ich k susedovi Jozefovi D., ktorého tiež spútali a previedli u neho domovú prehliadku. Podobným spôsobom jednali s ostatnými kolonistami. U slovenských kolonistov Maďari nekonali prehliadku. Od kolonistu F. vzali 720 Kč a poštovú sporiteľnú knižku na vklad 1 005 Kč. Od K. chlapca vzali 2 900 Kčs. Po odobraní peňazi a spútání naložili všetkých mužov i so ženami na voz a odviekli na četnícku stanicu do Kráľovského Chlmca, kde spisali s nimi nacionálie. Jeden vyšší četnícky dôstojník prikočil k nim, odomkol retiazky a znovu pritiahol a zamkol, takže sa im zastavil krvný obeh a zápästie im zmodrelo.

Po spisání nacionálie ich odviekli do jednej miestnosti, kde im uvoľnili putá. Potom ich odviekli do druhej kancelárie, kde boli traja muži v civilnom obleku. Jedného titulovali doktor úr (*pán doktor*), druhého tanitó úr (*pán učiteľ*). Doktor úr, ktorý hovoril špatnou slovenčinou, ich bil a boxoval. V ďalšej miestnosti ich zas týrali druhí teroristi. Toto trvalo až do noci, kedy ich odviekli autobusom do Užhorodu. V autobuse bolo celkovo 23 osôb, medzi nimi č.-s. kapitán B. v zálohe 10. jazdného pluku, ďalej B., nájomník veľkostatku vo Veľkom Gýreši (*Veľký Horeš*) a Jozef D., záhradník z Perbeníka (*Pribeník*). Ďalej Z., nájomník veľkostatku v Gýreši (*Horeš*) a K., krajčírsky majster z Gýreša.

V Užhorode na letisku postavili mužov a ženy do zvláštnych radov. Terorista doktor úr gumovým obuškou bil mužov a zavolať na nich, aby utekali, lebo ak by sa vrátili, povešajú ich. Všetci sa dali na útek smerom k č.-s. hraniciam, pokiaľ len stačili s bolesťou na podošvách. Bola len náhoda, že naše vojsko na nich nestrieľalo. Na našom pohraničí vzala ich naša stráž pod ochranu a ráno ich odviekli na četnícku stanicu do Krčavy, kde dostali jedlo a kde spisali s nimi protokoly. V Sobranciach sa konala lekárska prehliadka, odkiaľ boli odvezení do Michaloviec, kde B., Z., D., B. a K. zostali v nemocničnom ošetrovaní.

Anton F. z kolónie Veľký Tarkaň k výpovedi Čenčka S. ešte udáva, že jeden vysoký terorista zatiahol ho do tmavej predsiene, kde ho s druhým teroristom bil päšťou do žalúdka a do chrbta. Potom ho vykopli do miestnosti, kde boli B., B., Z., Jozef D. a K. Tito boli všetci bledí a ponosovali sa, že sa museli vyzuť, zvliecť kabáty a ľahnúť na lavice. Gumennými obuškami ich bili po chrbáte a po chodidlách. Keď niekto z nich zamdlel – čo sa stalo u Z. a K. –, poliali ich vodou a bili ďalej. Kapitán B. sa vraj ponosoval, že dostal 70 úderov na podošvu jednej nohy. Keď po bití sa chcel obuť a sadol si na stolík, priskočili k nemu četníci a bili ho znovu, pretože si sadal. To robili aj s ostatnými. Väčšina utečencov sa od veľkých bolesti nemohla postaviť na nohy a len s veľkou námahou sa dostali k našej pohraničnej stráži.

Ladislav H. udáva, že ako kolonista hospodáril vo Veľkej Ide na Ferenc tani (*Františkov Dvor*) spolu so svojim bratom Jánom. Dňa 10. 11. 1938 maďarské okupačné vojsko obsadilo Veľkú Idu, pri ktorej príležitosti vyvesili aj oni maďarskú zástavu. Dňa 13. 11. 1938 žandárska hliadka spísala s nimi osobné dáta. 15. 11. 1938 došla štvorčlenná žandárska hliadka, ktorá oznámila, aby boli v priebehu 15 minút vystrojení na odchod do Košíc. Na četníckej stanici vo Veľkej Ide ich vypočúvali a odtiaľ dopravili do Košíc na okresný úrad, kde ich vypočúval jeden major a maďarský hlavný slúžny. Od jedného civilného úradníka dostali rozkaz, že môžu odísť na 3 dni domov, aby si usporiadali svoje majetkové veci, a potom budú deložovaní na č.-s. hranice. Dňa 16. 11. prišiel k nim jeden Maďar z Veľkej Idy a oznámil, aby sa Ladislav H. čím skôr vzdialil, lebo veľkostatkár barón Sch., z ktorého majetku mal pridel, sa vyslovil, že si Ladislav H. neodnesie hlavu do Šariša. Na túto vyhrážku odišiel do Košíc, vyžiadal si priepustku a došiel do Veľkého Šariša. Rodinu nechal vo Veľkej Ide. Dňa 6. 12. pricestovala

však aj jeho rodina do Veľkého Šariša a priviezla len časť majetku, ktorú mohla na vozoch dopraviť.

Brat Ladislava H., Ján H. potvrdil výpoveď svojho brata a ešte udal, že dňa 18. 11. 1938 bol v Košiciach na posádkovom veliteľstve a žiadal ochranu, aby mohol s celou rodinou zostať vo Veľkej Ide, pretože ho četnícka stanica vo Veľkej Ide vyzvala, aby s rodinou opustil maďarské územie. Táto četnícka stanica dostala príkaz, aby mu dali pokoj a ešte 10 dní mal pokoj. Ráno 28. 11. zastavilo pred jeho domom osobné auto, z ktorého vystúpil jeden generál, jeden plukovník a jeden major, ktorí povedali: „Egy héten belül el kel hagyni ezt a helyet, mert egy hét múlva vissza térek ide, és ha még itt látom magulat, akkor mindegyikük itt fog fűggni.“ (*Do jedného týždňa musíte opustiť toto miesto, lebo po týždni sa sem vrátim a ak vás tu uvidim, potom všetci budete visieť.*) H. im odpovedal „Értettem, úgy fogok cselekedni, ahogy tetszet parancsolni.“ (*Porozumel som, tak budem konať, ako ste ráčili rozkázat’.*) H. rozpredával svoj huteľný majetok, obilie a všetko, čo mohol. Ráno 1. 12. znovu zastalo auto pred jeho domom. Z auta vystúpil major, ktorý bol aj pri predošlej návšteve, a hovoril: „Hát még mindig itt van? Hát mit mondotam múltkor? Egy héten belül kikell innen pakkolni!“ (*Ešte vždy ste tu? Čo som povedal minule? Za 1 týždeň sa máte stade pratat’!*) H. odpovedal: „Őrnagy úr alázatosan kérem, már holnap megyek innét, mert már elvagyok készülve“. (*Pán major, poslušne prosím, už zajtra stade odchádzam, už som na to pripravený.*) On na to odpovedal: „Úgyis kell, mert ha nem, akkor minden – egyes ezekre a fákra felhúzatom.“ (*Tak treba, lebo ak sa tak nestane, každého jedného nechám poviesiť na stromy.*) Dňa 29. 11. 1938 dostal rozhodnutie od Maďarského okresného veliteľstva v Košiciach pod číslom 238/38, ktorým bol na vlastnú žiadosť vypovedaný z územia Maďarska spolu s príslušníkmi jeho rodiny. Termín na vyst’ahovanie bol stanovený do 7. 12. 1938. Dňa 3. 12. 1938 naložili 3 vozy a došli do Veľkého Šariša.

Manželka Ladislava H., Anna, potvrdzuje výpoveď svojho muža a svojho švagra.

Michal B. z Vysokej, predtým kolonista na Premonštrátskej v chotári obce Veľké Kapušany udal, že dňa 10. 11. 1938 opustil svoj majetok z obavy, že ako legionár bude maďarským vojskom bitý. Svoj majetok nechal do opatery svojej manželke a dvoch dcér. Dňa 25. 11. 1938 prišli maďarskí četníci so starostom do jeho domu a vyzvali jeho manželku a dve dcéry, aby okamžite opustili obsadené územie. Nedovolili, aby si niečo vzali so sebou. Rodine telesne neublížili.

Nečitateľný podpis, v. r.

Okresný náčelník:

SNA, KÚ, kr. 256, F. 71527/38 prez., ž. 4546.

14. december 1938. Hnúšťa.

Zápisnica napísaná na okresnom úrade s Júliusom U., obchodníkom, predtým obyvateľom obce Bátka, ktorý vypovedal, ako ho maďarskí vojaci za údajnú vlastizradu týrali a mučili, až napokon s celou rodinou vyhostili. Príloha: správa lekára o ublížení na tele.